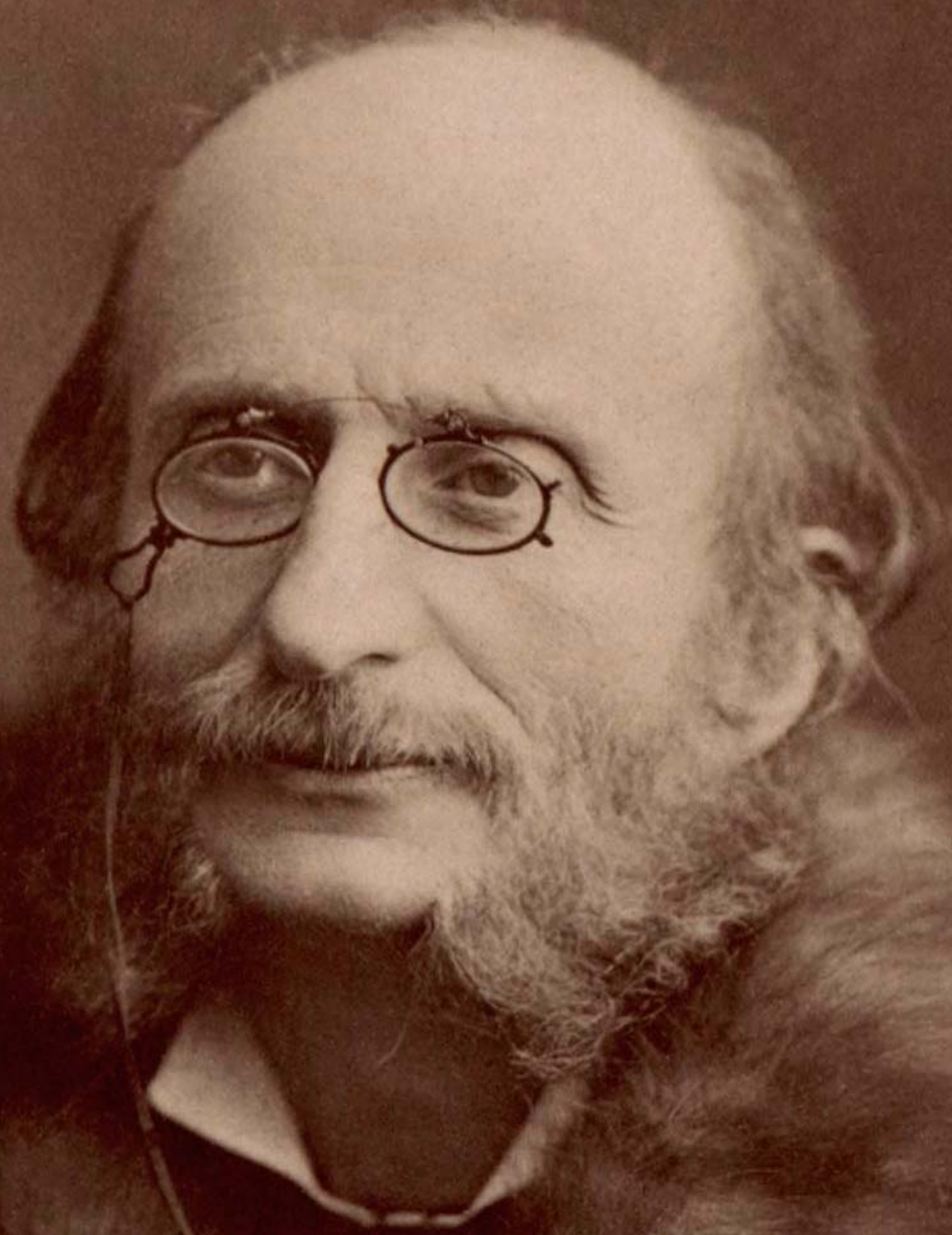

JACQUES OFFENBACH

- dvjestogodišnjica rođenja

marija barbieri

Isaac Eberst (1819.-1880.), čovjek mnogih zanimanja - knjigoveža, prevoditelj, izdavač, virtuozni violončelist (nazivali su ga „Lisztom violončela“), učitelj glazbe i skladatelj - rođen je u Offenbachu na Majni i prema mjestu rođenja uzeo je prezime Offenbach. O svojem je životu napisao: „Svirao sam pomalo sve instrumente, najviše violončelo. S trinaest godina došao sam u Pariz i upisao se na Konzervatorij, postao čelist u Opéri-Comique i poslije prvi kapelnik u Comédie-Française... Prešutjet ću brojne uspjehe i nekoliko poraza. Uspjeh me nije učinio oholim, poraz me nije obeshrabrio. Moj veliki porok je neprekidni rad pa me neobično žalosti kad pomišljam na one koji ne vole moju glazbu... No uvjeren sam da će me unatoč tome i na samrti opsjedati neka glazbena ideja...“

Drugo Carstvo Napoleona III. dobilo je u Offenbachu svojega glavnog zabavljača i genijalnog satiričara koji je uz to bio i izuzetno produktivan. U nepunih trideset godina Offenbach je napisao stotinjak opereta. Među njima je njegov prvi veliki uspjeh, 1858. godine praižveden „Orphée aux enfers“, zatim 1864. „La belle Hélène“, 1866. „La vie parisienne“ i 1868. „La Périhole“. Sve su to vrhunska ostvarenja te vrste. Bez njih bilo bi teško zamisliti Sullivana, Bernsteina, Lehára, Portera. Naturalizirani Francuz postao je tako glavni ismijavatelj društva

svoje novostečene i obožavane domovine.

Offenbacha su cijenili veliki umovi. Veliki njemački filozof i klasični filolog Friedrich Wilhelm Nietzsche (1825.-1900.) u pismu prijatelju, oduševljen Offenbachovim operetama, pisao je da Offenbach „u svakom djelu postiže stanje razuzdane bufonerije, ali u granicama klasičnog ukusa, apsolutno logično i pri tome u originalnome pariškom duhu“. Ističe da je taj „nadareni stvor imao sreću privući najtalentiranije libretiste Pariza Ludovica Halévyja i Henrija Meilhaca“ pa su tekstovi njegovih djela „čarobni i vjerojatno su jedino što je na polju muzičke scene učinjeno u prilog poeziji“.

Carstvo je propalo, a uspostavom Republike Offenbach je postao gotovo nepoželjan. U novim se uvjetima nije znao snaći, čak je bio prisiljen napustiti Francusku. Od propasti ga spašava turneja po Americi, koja će mu donijeti toliki prihod da će moći ostvariti posljednji veliki san maštovitog dječaka iz Kölna: obnovu karnevala - mnogo maski, lutaka i fantazije, svega onoga što želimo a nikad ne dosežemo. Građu za ostvarenje tih djetinjih sanjarija ostarjelog skladatelja dao je njemački romantičar Ernst Theodor Amadeus Hoffmann.

Hoffmann je stekao međunarodni ugled kao pisac raznovrsnih pripovjedaka, u rasponu od vilinskih priča osebujna šarma do morbidnih i grotesknih novela, koje podsjećaju na američkoga romantičnog autora Edgara Allana Poea (1809.-1849.) i njegove „Priče o tajanstvenosti i mašti“, ali su bogatije u simbolizmu i psihološkom poniranju. Bio je ružan čovječuljak, ali s priličnim ljubavnim iskustvom. Volio je vesela društva, a piće mu je skratilo život na 46 godina. Taj je Hoffmann poslužio kao predložak za glavni lik Offenbachove opere i tim likom on ocrtava svijet njemačkog romantizma kako ga je vidjela tadašnja

Francuska. Svijet fantastičnih bića, stvari koje dobivaju čarobne moći, stvorenja koja poprimaju nove i neočekivane oblike - ukratko, svijet snova koji se neprestano strmoglavljuje iz stvarnosti u mòru, i obratno. I to smjenjivanje čini „Hoffmannove priče“ iznimno zanimljivima.

Offenbach je dobio tekst koji ga je nadahnuo da ostvari glazbu kojom je mogao izraziti intimnije i kompleksnije sklonosti nego što su to persifliranje i britko kritiziranje hipokritskog naličja buržujskog morala iz vremena Drugoga Carstva. Progovorio je iskreno i neposredno o vlastitom intimnom biću i u glazbi srodnošću s Hoffmannovim lutalačkim traženjem, koji je pak svoj tragični život posvetio čežnji za istinskom dobrotom, ljudskom ljubavi i smislom. Traženje i nenalaženje izvanjski su motivi toga djela, a temelj mu je neuništivost ljudske težnje. Umor i neuspjeh mogu svladati čovjeka, ali nakon svega preostaje želja koja znači stalni poticaj, nadu i opravdanje. Izbor između lažne ljubavi koja se iskazala u svoj svojoj bijedi i prave ljubavi koja se očituje u umjetnosti što uzdiže čovjeka - nije li to zavjet glazbenika koji je pokušao, ovaj put uspješno, pokazati da ispod parodije i ironije u njemu treba potražiti nježnost i melankoliju.

Offenbachu je bilo 58 godina kad je 1877. počeo raditi na „Hoffmannovim pričama“. Bio je već star i pogrbljen i nije više skladao začuđujućom brzinom okružen veselim društvom. Više nije bio *enfant terrible* francuske glazbe, nego ugledna osoba, čije su se „Hoffmannove priče“ očekivale sa zanimanjem. I dok su ga prije zaokupljale ponajprije operete u kojima je ironizirao i ruglu izvrgavao pretjeranu patetičnost i dotrajalost onih ideala koje je nadahnula romantičarska težnja klasičnim uzorima, u svojem kapitalnom djelu, operi „Hoffmannove

priče“, potvrdio se kao žrtva onih istih sentimentalnih i klasičnih europskih ideala kojima se duhovito izrugivao. Bio je to dokaz istinske stvaralačke snage, iznimne vrijednosti i neposrednosti ambicioznog i spontanog nadahnuća. Kao jedna od najšarolikijih i najsadržajnijih opera, to kapitalno Offenbachovo djelo progovara i danas dojmljivom snagom o osnovnim motivima i pokretačima ljudske ljubavi i života.

Offenbach je privukao pozornost upravitelja Opére-Comique Léona Carvalha pa je bilo predviđeno da opera bude skladana u žanru *opére comique* s govornim tekstom. „Hoffmannove priče“ - „Les Contes d'Hoffmann“, fantastična opera u tri čina s prologom i epilogom, nastala na libreto Julesa Barbiera (1825.-1901.) i Michela Carréa (1821.-1872.), praizvedena je u pariškoj Opéri-Comique 10. veljače 1881. godine.

No, Offenbachu nije bilo suđeno da svoje djelo vidi na sceni. Ostavio ga je samo u glasovirskom izvodu. Prema nekim izvorima, orkestrirao je prolog i prvi čin. Drugi navode da nije čak potpuno završio ni četvrti ni peti čin u glasovirskom izvodu. A kako bi opera zvučala da je Offenbach poživio, teško je reći, jer se zna da je on završni oblik svojim djelima davao tek poslije premijere, nakon što bi osluškiavao reakcije publike. Poslije njegove smrti „Hoffmannove priče“ instrumentirao je skladatelj Ernest Guiraud, rođen u New Orleansu, 1859. godine dobitnik glasovite nagrade *Prix de Rome*, koji je skladao i recitative u operi „Carmen“.

Offenbach je stvorio vlastiti prepoznatljivi stil, kombinaciju stvarnosti i fantastike, romantičnog i grotesknog. Nije bio ni melodijski ni harmonijski inovativan, ali je njegov glazbeni idiom odgovarao karakteru djela i njegovim specifičnim zahtjevima.